מסורת הש"ס

* נ"ל-[illegible] הנשואים [illegible] לה כתובה מתנאי ב"ד

[עי' תוס' סנהדרין טו: ד"ה סמוך לפרקן וכו']

[תוספתא פ"ט]

[לקמן קא: בכורות מ: חולין קלג:]

שבועות מה.

[לקמן לד. ב"ק לד. ערכין ז:]

[ב"ב קטו.]

[בכת ג. וש"נ]

גמרא

אם גט קודם לכתובה גובה שתי כתובות כתובה קודמת לגט אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה:

מתני׳ *קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה, גר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה:

גמ׳ אמר רב הונא לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה ורב יהודה אמר אפי׳ תוספת יש לה מיתיבי *חידשו נוטלת מה שחידשו חידשו אין, לא חידשו, לא? אימא "אף מה שחידשו" והא לא תני הכי חידשו נוטלת מה שחידשו לא חידשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה תיובתא דרב יהודה? רב יהודה *מתניתין אטעיתיה הוא סבר "כתובתה קיימת" אכולה מילתא קאי, ולא היא, אעיקר כתובה קאי:

הדרן עלך הכותב לאשתו

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת, הראשונה קודמת לשניה, ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה. *נשא את הראשונה ומתה, נשא שניה ומת הוא, שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה:

גמ׳ מדקתני "הראשונה קודמת לשניה" ולא קתני הראשונה יש לה והשניה אין לה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה שמע מינה *בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה? לעולם אימא לך מה שגבה לא גבה ומאי "קודמת" לגמרי, קתני כדתנן *בן קודם לבת. איכא דאמרי מדלא קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה מפקינן מינה שמע מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה? לעולם אימא לך מה שגבה גבה *איידי דתנא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה תנא

רש"י

אם גט קודם לכתובה · הרי כתב לה כתובה שנית כשהחזירה: **מתני׳ כתובתה קיימת** · שכתב לה כשהוא קטן, ולגבי גר כתובה שכתב לה בהיותו עובד כוכבים: **גמ׳ אלא מנה מאתים** · שהן תנאי ב"ד דאילו בשטר לא גביא דחספא בעלמא הוא: **חידשו** · קטן משהגדיל וגר משנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה ראשונה: **מה שחידשו** · וקא סלקא דעתין מה שחידשו על מנה מאתים: **אף מה שחידשו** · על תוספת ראשונה: **אכולה מילתא** · על כל הכתוב בשטר כתובה:

הדרן עלך הכותב

מי שהיה נשוי: **יורשי הראשונה** · אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: **נשא ראשונה ומתה** · בחייו, נשא שניה ומת הוא ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו (לעיל דף נב:) בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי כו׳ או רוצים לחלוק ירושת אביהם: **שניה ויורשיה קודמין** · שהיא בעלת חוב אבל ראשונים באין לירש את אביהן דהא "איהו ירתון" תנן לפיכך פורעין את החוב תחילה והשאר ירושה: **גמ׳ מדקתני** · לישנא דקודמת ולא קתני כו׳ · ועל כרחך "כאן שם אלא כדי כתובה אחת" קאמר, דאי לא, מאי נפקא מינה "דקודמת": **ש"מ** · "קודמת" לכתחילה אבל אם קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה: **לגמרי** · שאין לשניה כלום: **כדתנן בן קודם לבת** · ועל כרחך קודם לגמרי הוא: **איידי** · דבעי למיתני סיפא "שניה ויורשיה" לישנא דקודמין ולא שייך למיתני בה "אם קדמו ותפסו אין מוציאין מידם" דהא ודאי מוציאין אם תפסו והחזיקו בקרקע דהא נכסי אישתעבוד לשטר דבעל חוב:

תוספות

לא שנו אלא מנה ומאתים כו׳ · וא"ת א"כ מאי קמ"ל מתני׳ שעל מנת כן קיימה אפי׳ לא כתב לה מעולם יש לה כתובה וליכא למימר דאשמועינן דטרפא ממשעבדי אע"ג דלית ליה קלא להאי שטרא והא על כרחך לא גביא ממשעבדי דמוקדם הוא ואתי לטרוף לקוחות מה שמכר קודם שנתגיירה ואפוטרופוס קודם שהגדיל וי"ל דאשמועינן היכא דנשאה בתולה אע"ג *דכשגדלה או נתגיירה כבר היא בעולה אפי׳ הכי יש לה כתובה מאתים שעל מנת כן קיימה שיהא עכשיו כתחלת נישואיה:

הדרן עלך הכותב

*__מי שהיה__ · מדקתני הראשונה קודמת מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה · אע"ג דבסיפא קתני קודמין ליורשי ראשונה והתם אפי׳ קדמו יורשי ראשונ׳ ותפסו מפקינן מינייהו כדמשמע בסמוך דפשיטא ליה להש"ס דמוציאין מידה הוה ניחא דאיכא למימר דאיידי דתני רישא קודמין תנא נמי בסיפא קודמין: **שמע** מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה · תימה מה סברא היא זו דלא יהא בעל חוב אלא כלוקח דמלוקח גופיה קטריף בעל חוב ראשון ותירץ רשב"ם דבעל חוב מאוחר עדיף מלוקח שלא תנעול דלת בפני לווין וכן לכתובת אשה משום חינא וכי תימא אי מה שגבה גבה איכא נעילת דלת מבע"ח הראשון לא היא הואיל ויכול לקדום לא ימנע מלהלוות אבל אי מה שגבה לא גבה איכא נעילת דלת שמפסיד בע"ח מאוחר לגמרי אע"ג דבריש פרק שני דערכין (דף ז:) אמרינן היו בידו ה׳ סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ונתן ד׳ לשניה ואחת לראשונה יצא ידי שתיהן מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה פי׳ דכשנתן ד׳ לשניה היינו כפי אשר תשיג ידו שלא היה יכול ליתן החמישית לערך שניה לפי שהיה משועבד לראשונה וכשנתן אחת לראשונה נמי יצא משום דהיינו נמי כפי אשר תשיג ידו שלא היה לו יותר שכבר נתן לשניה ומה שגבה גבה וה"ה אחת לשניה וארבע לראשונה ומ"מ חזינן התם דאמרי׳ בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה אע"ג דלא שייך התם נעילת דלת ולקמן פריך לה ר"ח אהא דמסקי׳ בשילהי פירקין דמה שגבה לא גבה לכו"ע והתם אמרינן מה שגבה גבה ותירץ דגבי הקדש ודאי מה שגבה גבה דאין לחוש הואיל והכל הקדש עוד תירץ דהתם במטלטלין לפיכך מה שגבה גבה אבל במקרקעי מה שגבה לא גבה והא דאמר בשילהי המניח את הכד (ב"ק דף לג: ושם) קדמו בעלי חובות והגביהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשו ולא כלום ופריך בשלמא הזיק עד שלא חב ניזקין קדמו אלא חב עד שלא הזיק ואפי׳ הזיק בעל חוב קדם ומשני כגון שחב נמי בעל חוב קדים וגבה ש"מ בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה אע"ג דהתם במטלטלי מיירי לא קשיא מידי דשור תם שמזיק כמקרקעי דמי כדאמר התם דאית ליה קלא כיון דנגח תורא נגחנא קרו ליה ובענין זה היה רגיל רבינו תם לפרש שמע מינה מה שגבה גבה ממטלטלי דלכל הפחות במטלטלי אית לן לאוקמא ומוקמינן מתניתין כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה והא דמתמה עלה הש"ס דמסיק נמי שמע מינה מה שגבה לא גבה היינו נמי בכתובה דוקא ובבעל חוב דאדעתא דהכי לא נחית לקנות שעבודא אבל במטלטלין דלוקח דאדעתא דהכי מטלטלי נחת דינא הוה דאמרינן דאין יכול להוציא מידם והא דבעו לאסוקי נמי לקמן פלוגתא דבן ננס ורבנן בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה הוי נמי במטלטלי אבל במקרקעי לא לימא שום תנא מה שגבה גבה וצריכא למימר השתא דהא דאמר לקמן לכולי עלמא מה שגבה לא גבה ובערכין מסיק מה שגבה גבה הקדש שאני דלא מצי לשנויי משום דבערכין מטלטלין משום דלקמן נמי במטלטלי איירי כדפירשנו ועוד יש לומר דבערכין מלוה על פה הלכך מה שגבה גבה וקסבר מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וחזר רבינו תם מתירוץ זה דלרבי מאיר גופיה מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה כמו שהוכחתי בשילהי האשה שנפלו (לעיל פא: ד"ה ר"מ) ומפרש ר"ת הך סוגיא במקרקעי וה"ק ש"מ מה שגבה גבה ואתי הך סתמא כבן ננס דמסיק שמואל לקמן דפלוגתייהו בבעל חוב מאוחר שגבה ואע"ג דטריף מן הלקוחות בעל חוב שאני כדפירשנו לעיל כדי שלא תנעול דלת ולי נראה כתירוצו הראשון דבמטלטלי איירי הכא ואתיא כרבי טרפון דאמר לעיל (דף פד.) מי שמת והניח מלוה או פקדון ביד אחרים ר׳ טרפון אומר ינתן לכושל שבהן מיהו ק"ק לאיכא דאמרי דמסיק שמע מינה מה שגבה לא גבה היכי שמע מינה דלמא מתני׳ במקרקעי דלכולי עלמא לא גבה: **מדלא** קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל כו׳ · תימה לי אדרבה אימא איפכא מדלא קתני קדמה שניה ותפסה מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה ואומר רבי דטפי הו"ל למיתני אין מוציאין כדי שלא נטעה לפרש קודמת לגמרי דומיא דסיפא:

הא

עין משפט נר מצוה

עח א ב ג מיי׳ פי"א מהל׳ אישות הלכה ז טוש"ע אה"ע סי׳ סז סעיף יא:

א ד מיי׳ פי"ט שם הל׳ ג סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי׳ קיא סעיף יא:

ב ה מיי׳ שם הל׳ ז טוש"ע שם סעיף ח:

[נ"ל דכשגדל או נתגייר]

מכאן עד סוף העתק מתוס׳ רבינו שמשון

תוספות רי"ד

אין לה ור"י אמר אפי׳ תוס׳ י"ל · פי׳ סבר ר"י כל מה שכתב לה בעודו קטן בין עיקר כתובה בין תוס׳ הכל גובה שע"מ כן קיימה בגדלותו לתת לה כל מה שכתב לה בקטנותו ור"ה סבר שטרא חספא בעלמא ודוקא מו"מ דהוא תנאי ב"ד אית לה אבל תוספ׳ לא: מיתיבי חדשו נוטלת מה שחדשו לא חדשו בתולה גובה ר׳ ואלמנה ק׳ תיובתא דר"י פי׳ אם חדשו לאחר שהגדיל הקטן לכתוב לאשתו שום דבר וכן העובד כוכבים לאחר שנתגייר נוטלת בשתיהן מה שחדשו ואם לא חדשו וקיימם בסתם בתולה גובה ר׳ ואלמנה ק׳ (תיובתא דר"י) מ"ש להן בתחלה ודוקא מו"מ אבל תוספת לא וקשה לר"י ומהדר ר"י מתני׳ אטעיתיה איהו סבר כתובתה קיימת אכולהו מילתא קאי · פי׳ על כל מ"ש לה מתחילה ואפי׳ תוס׳ ולא היא אעיקר כתובה קאי כדמפרש בברייתא:

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמת ליורשי הב׳ נשא את הא׳ ומתה נשא את הב׳ ומת הוא השניה ויורשיה קודמים ליורשי הא׳ · פי׳ אם מת הוא ובאו ב׳ נשיו לגבות מן היורשים הא׳ שזמנה קודם קודמת לב׳ ואם הנשים מתו אחרי מות בעליהן יורשי הא׳ קודמין ליורשי הב׳ · פי׳ בשלהי פ׳ כל הנשבעים אמר רב ושמואל אם מת הלוה בחיי מלוה שאם רוצה המלוה לגבות מיורשי הלוה אי"ל שלא בשבועה כדתנן הבא ליפרע וכו׳ אם מת אח"כ המלוה ובאו יורשי המלוה לגבות מיורשי הלוה אין גובין כלום שאין אדם מוריש שבועה לבניו שכיון שחייב המלוה שבועה שבלא שבועה אי"ל מיורשי הלוה ולא הספיק לישבע עד שמת אין יורשיו יכולים לגבות מיורשי הלוה כלום שא"י לישבע הן שלא נפרע אביהן מן הלוה שמהיכן יודעים אם נפרע אם לאו ואחרי שא"י לישבע אותה השבועה שנתחייב המלוה אינם גובים כלום: ומותבינן להו מהא מתני׳ דתני ויורשי הא׳ קודמים ליורשי הב׳ והא הכא דדינם על יורשי הבעל הן דהא מת קתני ואילו באה ראשונה עצמה או שניה עצמה לגבות מיורשי הבעל אינם גובים אלא בשבועה שלא פרעה הבעל כדתנן אין אלמנה נפרעת מנ"י אלא בשבועה ועכשיו שמתו הן קודם שנשבעו האיך גובין יורשיהן ומוקמי לה התם כשנשבעה ומתה דדוקא אם נשבעה קודם שתמות אז גובין יורשיה אבל אם לא נשבעה לא: ודייקו מדקתני הא׳ קודמת לב׳ ולא קתני הא׳ יש לה והב׳ אין לה מכלל דאי קדמה ב׳ ותפסה לא מפקינן מינה ש"מ בח"מ שקדם וגבה מש"ג · לעולם אימא לך מה שגבה ל"ג והאי קודמת לגמרי קתני כדתנן בן קודם לבת: ואי קשיא היכי מסתפק תלמודא במתני׳ אי גבה גבה ואי לא גבה ולא אוכח ממה דתנן בס"פ מי שהיה נשוי ב׳ נשים ומכר שדהו וכתבה הא׳ ללוקח דו"ד א"ל עמך השניה מוציאה מיד הלוקח · והא׳ מיד הב׳ וכו׳ · אלמא אע"ג שקדמה ב׳ וגבתה לא עשתה כלום אלא הא׳ מוציאה מידה: תשובה הא אמר לקמן בפירקן דאמר שמואל דהוי פלוגתא דתנאי א) וכן מה שגבה גבה מ"ה דיקא הא מתני׳ היכי ס"ל ומה דאמר ברפ"ב דערכין ב) וב"ח מאוחר וכו׳ · ההוא במטלטלין מיירי אבל לעולם במקרקע מ"ש ל"ג והכי אוקמי׳ ר"ח ז"ל דלא מיירי האי דערכין אלא במטלטלי · ארא"א היה בידו ה׳ סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ע"ע ונתן ד׳ לב׳ וא׳ לא׳ יוציא מידי שניהן מ"ט ב"ח מאוחר שקדם וגבה מש"ג בעידנא דיהיב לא׳ תו לית ליה נתן ד׳ לא׳ וא׳ לב׳ ידי ב׳ יצא ידי א׳ ל"י מ"ט דכלהו משועבדות לא׳: נשא את הא׳ ומתה וירשה בעלה ויש לבנים שלו תנאי דבנ"ד כדתנן לעיל בנ"ד דיהוין כו׳ נשא את הב׳ ומת הוא ובאין הב׳ ויורשיה ליטול כתובתה ובני הא׳ באין ליטול כתובת אמן כתנאי בנ"ד הב׳ ויורשיה קודמים וכו׳ · פי׳ שתחלה נפרעת הב׳ שהיא כב"ח וכן יורשיה ואח"כ אם ישארו בנכסים יטלו בני הא׳ כתובת אמן שאין להן זכות

ליטול

תוספות רי"ד

א"ל אלא מנה כבעולה ודוקא אם נשא בת ישראל שהיא בת כתובה אמרי׳ כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה אבל אם נשא עובדת כוכבים בגיותו וכתב לה כתובה ונתגיירו שניהן אין לה כתובה אלא מנה שאין כתובה לעובדת כוכבים וכל מ"ש לה בגיותו הכל הוא בטל: ב׳ כתובות וגט א׳ אינה גובה אלא כתובה אחת אלמא אי בעי בהאי גביא א"ב בהאי גביא · פי׳ לא קתני אין לה [אלא] כתובה אחרונה אלא אינה גובה אלא א׳ ומשמע באיזה שתחפץ תגבה או בא׳ או בב׳ ליפא תהוי תיובתא דר"נ דאמר ר"נ ב׳ שטרות היוצאין בזה אחר זה בטל שני את הראשון כגון ב׳ שטרי מכר או ב׳ שטרי מתנה יוצאין על שדה א׳ כוא"ז בטל שא"ה · פי׳ ואינו טורף אלא מזמן ב׳ דכיון דכתב ליה לשטרא בתרא אחולי׳ לשיעבודי׳ דקמא כדקאמרי׳ בפ׳ נערה שנתפתתה · והמורה פי׳ שני שטרות על הלואה א׳ או על מכר א׳ · ואינו נ"ל דאי בשטרא הלואה גובה וחוזר וגובה דשמא לוה וחזר ולוה ולא מיתוקמא אלא בשטרי מכר או מתנה על שדה א׳: ולאו מי איתמר עלה אמר ר"פ ומודה ר"נ דאי אוסיף ביה דקלא לתוספת כתבי׳ ה"נ בדאוסיף לה · פי׳ אי אוסיף ביה דקלא בשטר ב׳ לתוספת כתבי׳ ולא לבטל את זמן שטר א׳ ותרוייהו מיהו לא גביא מדלא כתב צביתי ואוסיפת לך הך אקמייתא אלא שטר כתובה [יתירא] כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה הכי קא"ל אם תתרצי למחול שיעבודא של א׳ גבי כתובה זו המרובה ואם לאו גבי הא׳ המועטת. הלכך הי מנייהו דבעי גביא וכי אמר ר"נ בטל שני א"ה בדלא אוסיף ביה מידי דאי לאו לבטוליה לקמאי אהא למאי כתבי׳: או כתובה וגט ומיתה ת"ר גט כתובה ומיתה אם גט קודם לכתובה גובה ב׳ כתובות כתובה קודם לגט אינה גובה אלא כתובה א׳ שהמגרש את האשה והחזירה ע"מ כ"ר החזירה · פי׳ אשה שהוציאה לב"ד גט וכתובה ועדי מיתה והיא תובעת ב׳ כתובות אחת מחמת גירושין ואחת מחמת אלמנות אם זמן הגט קודם לזמן הכתובה דמוכחא מילתא שהיה בה נשואים קדמונים ועליהם נכתב זה הגט והחזירה וכתב לה כתובה ומת בעלה גובה ב׳ כתובות א׳ גובה בגיטה של נשואין הראשונים שכיון שגיטה קיים בידה בודאי לא פרעה שאילו פרעה היה קורע לגיטה ותנן הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה וא׳ גובה בעדי מיתה על נשואין האחרונים שכיון שכתב לה כתובה אין לומר ע"ד כ"ר החזירה שהרי רצה וכתב לה כתובה ואם קודמת כתובה לגט נמצא שזה הגט על נשואי אותה הכתובה נעשה אינה גובה אלא מחמת הגירושין והאי דתני שהמגרש את האשה והחזירה וכו׳ ה"ק ואע"פ שהחזירה ומת ובאה לגבות כתובה שניה בעדי מיתה בעבור נשואין האחרונים א"י שכיון שלא כתב לה כתובה אחרת באלו הנשואין ואין בידה אלא כתובה הא׳ ע"מ כ"ר החזירה: קטן שהשיאו אביו וכו׳ · אמר ר"ה ל"ש אלא מו"מ אבל תוספת

א) נראה דצ"ל פי׳ מה שגבה גבה או לא מ"ה רוצה לדייק הא מתני׳ היכי ס"ל וכו׳ . ב) נראה דצ"ל ומה דאמר ברפ"ב דערכין א"ר אבא היה בידו וכו׳ מ"ט דכולהו משועבדות לראשונה הואי במטלטלי מיירי וכו׳ .

מבנה

הבלטת "כתובתה קיימת"

נושא

ב׳ דעות לפרש
הא דקתני "כתובתה
קיימת" בקטן
שהשיאו אביו
וגר שנתגיירה אשתו
עמו - האם "קיימת"
קאי על המנה
מאתיים בלבד - או -
גם התוספת

נושא/מבנה

② ①

ב׳ לשונות בגמ׳ אם
ניתן להסיק כלל
מהמשנה
שבע"ח מאוחר
שקדם וגבה מה
שגבה גבה

הבלטת "מפקינן
מיניה"

"שמע מינה"
מסקנות הפוכות